T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ

KEŞAN BEZİ DOKUMA YAPMA

215ESB402

Ankara,2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR ii
GİRİŞ 1
ÖĞRENME FAALİYETİ–1 3
1. KEŞAN BEZİ DOKUMA YAPMA 3
1.1.Ağızlık Açma 5
UYGULAMA FAALİYETİ 6
1.3. Tefe Vurma 8
1.4. Keşan Bezi Dokumada Olabilecek Hatalar 9
1.5. Bez Ayağı Dokuma Yapma 9
1.6. Atkı İpi Hazırlama 10
1.6.1. Atkı sarımında dikkat edilecek konular 11
UYGULAMA FAALİYETİ 12
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 17
ÖĞRENME FAALİYETİ–2 18
2. KEŞAN BEZİ DOKUMAYI BİTİRME 18
2.1.Dokumayı tezgâhtan çıkarma 18
2.2. Saçak Bağlama Şekilleri 19
2.2.1. Saçak Yaparken Dikkat Edilecek Noktalar 19
2.3. Keşan Bezi Dokumada Uygulanan Ürünler 20
UYGULAMA FAALİYETİ 26
2.4. Dokumayı Bitirme 26
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 27
MODÜL DEĞERLENDİRME 28
CEVAP ANAHTARLARI 29
KAYNAKÇA 31

AÇIKLAMALAR

KOD	**215ESB402**
ALAN	**El Sanatları Teknolojisi**
DAL/MESLEK	**El dokuma**
MODÜLÜN ADI	**Keşan Bezi Dokuma**
MODÜLÜN TANIMI	Keşan Bezi Dokuma ve dokumayı bitirme işlemlerini içeren öğrenim materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Keşan bezi dokumaya hazırlık modülünü başarmış olmak.
AÇIKLAMA	Bu modülün atölye ortamında uygulamalı olarak işlenmesi gereklidir.
YETERLİK	Keşan Bezi Dokuma Yapmak
MODÜLÜN AMACI	**Genel Amaç** Bu modül ile uygun ortam ve araç-gereç temin edildiğinde Keşan bezi dokuma ve bitirme işlemlerini yapabileceksiniz. **Amaçlar** 1. Tekniğe uygun olarak dokuma yapabileceksiniz. 2. Tekniğe uygun olarak dokumayı bitirebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	**Ortam**: Aydınlık Atölye Ortamı **Donanım**: Tezgâh, Çözgü ipleri, atkı ipliği, çahra
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Modül sonunda ise, kazandığınız bilgi ve becerileri belirlemek amacıyla hazırlanan ölçme aracıyla değerlendirileceksiniz.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci;

El sanatları insanoğlu var olduğundan beri tabiat şartlarına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak, örtünmek ve korunmak amacı ile ilk örneklerini vermiştir. Daha sonra gelişerek çevre şartlarına göre değişimler gösteren el sanatları, ortaya çıktığı toplumun duygularını, sanatsal beğenilerini ve kültürel özelliklerini yansıtır hale gelerek "geleneksel" vasfı kazanmıştır.

Dokumacılık Anadolu'da çok eskiden beri yapıla gelen, çoğu yörede geçim kaynağı olmuş ve olmaya devam eden bir el sanatıdır.

Dokumacılık bu yönüyle, insanın sadece doğal çevreye uyum zorunluluğundan kaynaklanan bir meslek kolu değil, kültürel yaşam çevresi içinde moda ve mekan düzenleme örnekleri ile de zevk incelik sanatı olmuştur. Bu nedenle ülkelerin geleneksel sanat örnekleri, doğal çevrelerini ve kültürel yaşam alışkanlıklarını yansıtır.

Bu nedenle el dokuma alanında yapılacak çalışmaların istenilen kalite ve özelliklere sahip olarak gelecek yıllara taşımak için keşan dokuma deseni hazırlama, motif özelliklerini, anlamlarını ve keşan dokuma tekniklerini öğreneceksiniz.

Modül sonunda edineceğiniz bilgi ve beceriler ile el sanatları alanında keşan dokuma yapmak için gerekli olan temel becerileri ve tekniği tanımanız sizler için çok yararlı olacaktır.

ÖĞRENME FAALİYETİ–1

AMAÇ

- Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında, Keşan dokuma yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır
- Çevrenizde bulunan dokuma ile ilgili atölye ve işletmelerde yapılan dokumaları araştırınız.
- Keşan dokuma konusunda sanal ortamdan ve basılı kaynaklardan faydalanınız.

1. KEŞAN BEZİ DOKUMA YAPMA

Keşan bezi dokuma**,** genel olarak 6 mihrabın sağlı sollu kenarda dizilmesi ve iç kısımda çözgü ipliklerinin renk özelliğine göre motif oluşturulması şeklinde dokunur. Keşan dokumalarında çözgü sıklığı kullanılan tarağa göre ayarlanır. Genelde 12cm taraktan 24 iplik geçer. Atkı sıklığı ise 12–16 adet olabilir. Dokumanın eni 45–50- 90–100- 110 cm, boyu ise 170- 200(klasik Keşan) cm'dir. Keşanın boyu talebe göre değişebilir. Boyu 1350 metreye kadar yapılan dokumalar bulunur. Eski dokumalarda çözgünün boyu 500–600 metreyi geçmezdi. Çünkü elde ve ev ortamında yapıldığından imkânlar sınırlı olduğundan bu dokuma genelde Karadeniz yöresinde başörtüsü olarak her yerde kullanılmıştır.

Bir dokuma kumaşın oluşabilmesi için üç temel hareketin yapılması gerekir. Bunlar; atkının atılması için ağızlığın açılması, açılan ağızlıktan atkının atılması, tefe ve tarak yardımıyla tefeleme yapılarak atkının kumaş oluşum çizgisine sıkıştırılmasıdır. Bu üç temel hareketle birlikte çözgünün salınması ve dokunan kumaşın sarılması gerekir.

Bezayağı: Atkı ipliğinin çözgü ipliklerinin bir altından bir üstünden geçmesi ve diğer atkının ters hareket yapması ile oluşan basit dokumadır. Bezayağı örgüsünde çözgü ve atkı ipliklerinin bağlantısı sepet veya hasır örgüye benzer. Keşan bezi dokuma da, bezayağı dokumadır.

Keşan bezi dokumada, çözgüler el tezgâhına asılır ve iplikleri ayrıştırılarak sayılır. Rapora uygun olarak sırasıyla midara(gücü) geçirilir. İplikler ayrıştırılmış olarak midardan geçtikten sonra çift olarak tarağa alınır. İki midar ayakçalar yardımıyla hareketlendirilir.

Tarak tefeye yerleştirilir. Tezgâhın ayarı yapıldıktan sonra mekiğin sürgü üzerindeki hareketiyle dokuma yapılır. Keşan dokuyan bir kişi, günlük olarak 8 saatlik çalışmayla, 20–25 metre arasında dokuma yapar.

Keşan el dokuma tezgâhlarında tefenin her iki tarafında da sağa sola giden, taka adı verilen mekik vurucular bulunur. Bu vurucuların uçlarına bağlı ipler tefenin ortasında birleştirilmiş durumdadır. Bu iki ipin ucuna da el ağacı(tutamak) adı verilen bir tahta parçası bağlanır.

Bu işlem için kullanılan küçük mekik, içine masura yerleştirilecek şekilde ayarlanmıştır. İplik ucu boncuk veya göz denilen mekikçik kenarındaki porselenden dışarı çıkarılarak kenardaki çözgü ipliklerinden birine dolanır.

Dokumacı tezgâhın ortasında durur. Bir eliyle tefeyi diğer eliyle de el ağacını(tutamak) tutar. Ayaklara basarak ağızlık oluşturur. Mekik sağ yuvada ise bu yuvanın el ağacına(tutamak) bağlı ipi sola doğru hızla çekilerek mekikçik sol yuvaya doğru atılır. Tefe hızla kumaşa doğru çekilir ve atkı sıkıştırılır. Tekrar ayaklara basılarak yeni ağızlık oluşturulur. Bu defa el ağacı sağa doğru hızla çekilerek mekikçiğin sağa doğru atılması sağlanarak atkı atma işlemi gerçekleştirilir.

Keşan Dokuma tezgâhı aşağıda sayılan kısımlardan oluşur.

- Tefe(Midarlara hareket veren makaralar)
- Midar(Gücü)
- Tefe yerleşmiş tarak
- Ayakça (midari kontrol ederek hareket ettirir).
- Vernek (Desen Çubukları2–3–4–5–6 adet olabilir)
- Mekik (Dokuma işlevini gerçekleştirir)
- Salmi (Dokunan keşanı saran bölüm)
- Sürgü (Mekiğin hareket ettiği bölüm)
- Gön Sürgü içerisinde bulunur(Mekiğin hareketini sınırlar).
- El ağacı(Tutamak) (Tezgâhın gerekli hareketini kontrol eder).
- Salmiyel ağacı (Salmiyi kontrol eder).

Resim 1.1.

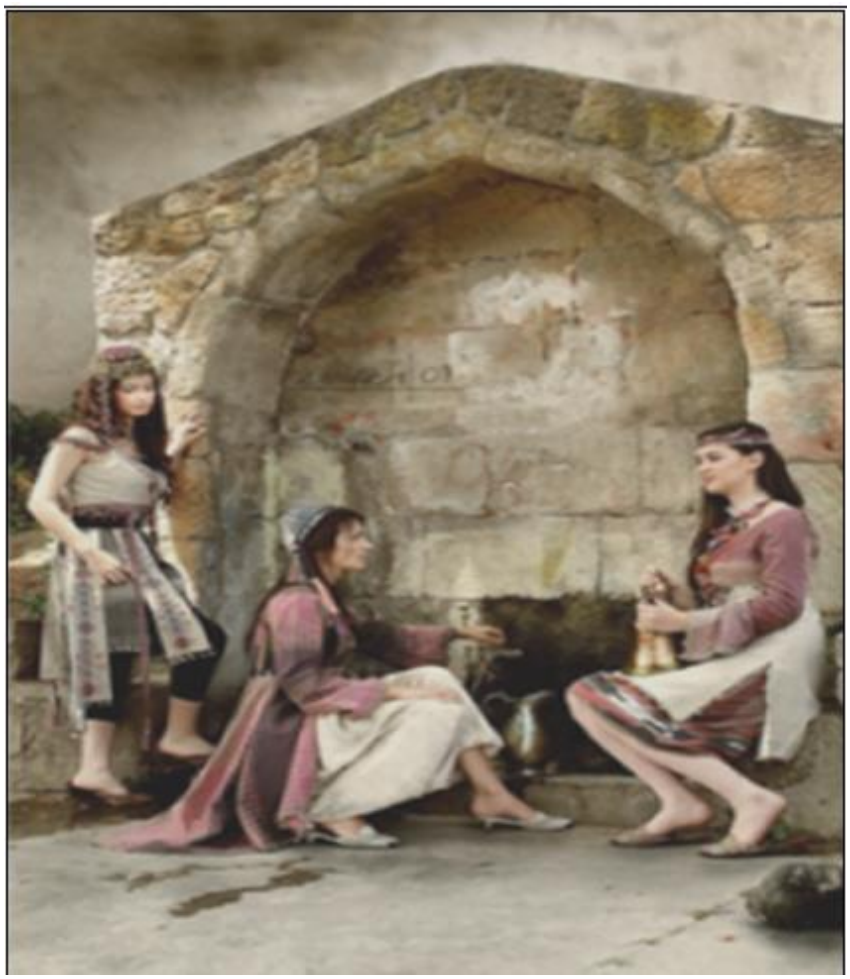

Resim 1.2.

1.1.Ağızlık Açma

Rapor planına göre hareket etmesi gereken çerçeveler yardımıyla üstte olması gereken çözgü ipliklerinin yukarı kaldırılmasıyla çözgüleri iki guruba ayırarak mekiğin içinden geçebileceği kadar boşluk oluşturulmasına “ağızlık açma” denir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıda ağızlık açma işlemini uygulayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Kumaş dokumak için uygun ortamı sağlayınız	➢ Atölye önlüğü giyiniz. ➢ Aydınlık ortam sağlayınız.
➢ Pedallara basarak ağızlık açınız. ➢ Tezgâhın ortasında durunuz. Bir elinizle tefeyi diğer elinizle de tutamağı(el ağacı) tutunuz. Resim 1.2.	➢ Ağızlığın tam açılmamasından kaynaklanan hatalara karşı dikkatli olunuz. ➢ Ürüne uygun atkı ipliği seçiniz. ➢ Atkı ipliğini masuraya düzgün sarınız. ➢ Masurayı mekiğe doğru yerleştiriniz. ➢ Atkı ipinin gerginlik ayarına dikkat ediniz. 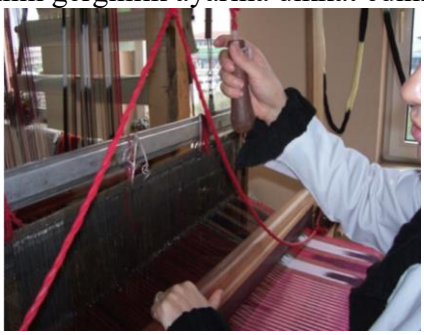 **Resim 1.2.**
➢ Ayaklara basarak ağızlık oluşturunuz. ➢ Ayakça hareketlerini kontrollü yapınız. Resim 1.3.	 **Resim 1.3.**
➢ Ağızlığın tam açılması için tefe ve ayakçayı aynı anda kontrol ediniz. ➢ Dokuma işlemlerini yaparken dikkatli olunuz. Resim 1.4.	 **Resim 1.4.**

➢ Atkı ipliğini atınız. ➢ El, ayak ve gözünüzü uyumlu kullanınız. ➢ Dokumanın kenar düzgünlüğünü kontrol ediniz. Resim 1.5.	➢ Atkı ipinin ağızlığın içinden doğru geçip geçmediğini kontrol ediniz. ➢ Kumaşta sıklığı ya da gevşekliği kontrol ediniz. ➢ Tarakla atkı sıkıştırırken çözgü ipliğinin kopmasına karşı dikkatli olunuz. **Resim 1.5.**
➢ Atkı ipliği bitince mekik içine yeni masurayı takınız. ➢ Dokumanın atkı ipliğini masuradaki ipliğe bağlayınız. Resim 1.6.	 **Resim 1.6.** ➢ Atkı ipliğini sağlam bağlayınız.

1.2. Atkı Atma

Atkı atma, atkı masurasına sarılı olan atkı ipliğinin açılan ağızlıktan mekik yardımıyla geçirilmesidir. Atkı atma işlemiyle çözgü ve atkı ipliklerinin bağlantı yapması sağlanır. Keşan dokumada atkı ipliği olarak, genelde açık bordo renk kullanılır(klasik keşanda).Diğer ürünlerde istenilen renklerde atkı iplikleri kullanılır.

1.3. Tefe Vurma

Çözgü ipliklerinin arasına yerleştirilen atkı ipliği tefe vurma işlemiyle dokuma tarağı tarafından kumaşın oluşturduğu çizgiye doğru itilerek sıkıştırılır.

Ağızlık açılması, atkı atılması ve tefe vurulması işlemlerinin tekrarıyla kumaş dokunur. Atılan her atkıyla kumaş çizgisi dokuma tarağına yaklaşır ve mekiğin geçebilmesi için ağızlık açısı daralır. Bu sebeple bu üç ana işleme ek olarak çözgünün salınması ve kumaşın sarılması gerekir.

Çözgü iplikleri hazırlanan top yumaklar gerdirme tahtasına bağlanarak dokuma gerginliği sağlanır

Resim 1.7:Gerdirme tahtası

Çözgü ipliklerinin atkı atılması sırasında paralel halde olmasını sağlamak için çözgü iplikleri paralel hale gelene kadar ön dokuma (önlük dokuma) yapılması gerekir.

Ön dokuma yaptıktan sonra rapora göre bezayağı kumaş dokunması işlemine geçilir. Bezayağı iki çerçeve ile dokunur. İstenilen kumaş uzunluğu sağlanana kadar; rapora göre ağızlığın açılması, atkının atılması, tefenin vurulması, çözgünün salınması ve kumaşın sarılması işlemleri tekrar edilir. El tezgâhlarında dokunan çözgü 30–40 metreden sonra tezgâhtan çıkarılır. Tekrar baştan dokuma yapılır.

1.4. Keşan Bezi Dokumada Olabilecek Hatalar

Çözgünün gücü ve tarak taharı yapılırken oluşabilecek hatalar ve bunların giderilme yöntemlerini öğrenme faaliyetleri içerisinde öğrendiniz. Bu hatalar giderilmez ise kumaş dokuma sırasında hata olarak ortaya çıkarlar. Bu sebeple tahar hatalarının dokumaya başlamadan önce giderilmesi gerekmektedir. Bu hataların dışında Keşan bezi dokunurken ortaya çıkabilecek hatalar şunlardır;

- Atkı atılırken atkının fazla çekilmesi ya da gevşek bırakılması nedeniyle
- kenarların düzgün olmaması,
- Rapora göre atkı atılmamasından dolayı dokuma hatalı dokunması,
- Atkı sıkıştırılırken aynı basınçla tefe vurulmamasından dolayı sıklık hataları,
- Atkı renk raporu sırasına dikkat edilmemesi nedeniyle renk raporu hataları,
- Kopan çözgünün doğru bağlanmamasından dolayı çözgü boyunca tel boşluğu oluşması,
- Ağızlığın yanlış açılması nedeniyle aynı ağızlığa ikinci atkının atılması,
- Kopan çözgü ipliklerinin yanlış gücülerden ya da tarak dişlerinden geçirilmesi nedeniyle çözgü yönünde örgünün hatalı olması ve çözgü yönünde izler oluşması, dokuma işlemi sırasında oluşabilecek hatalardır.

Bu hataların oluşmaması için dokuma sırasında, rapora göre dikkat edilmesi, kopan çözgülerin tahar planına göre gücülerden ve tarak dişlerinden geçirilmesi, atılan atkıların aynı basınçla tefelenmesine dikkat edilmelidir.

1.5. Bez Ayağı Dokuma Yapma

Dokuma örgülerinin en basitidir. En eski, en çok kullanılan, sağlam ve küçük raporlu bir dokuma örgüsüdür. Atkı ve çözgü iplikleri birbirinin bir altından, bir üstünden geçerek dokuyu meydana getirir. Desen yatay iplerle elde ediliyorsa **(atkı) atkı yüzlü**; dikey **(çözgü)** iplerle elde edilirse **çözgü yüzlü** dokuma adını alır. Keşan dokuma çözgü yüzlü dokumadır.

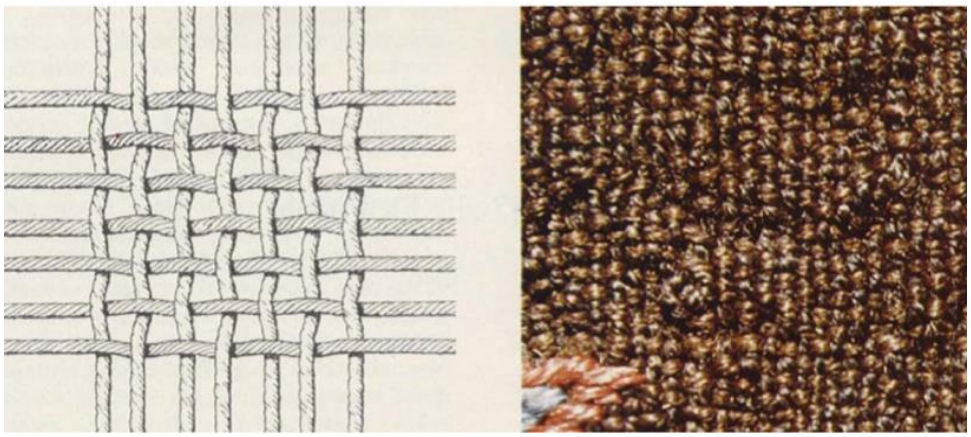

Resim1.8: Bez ayağı dokuma

1.6. Atkı İpi Hazırlama

Kumaşın oluşabilmesi için çözgü ipliklerinin arasından atkı ipliklerinin atılması gerekir. Klasik dokuma makinelerinde, çözgülerin oluşturduğu ağızlığın içinden atkının atılması mekikler aracılığı ile olur. Tezgâhın bir tarafından diğer tarafına fırlatılan mekikler içinde masura üzerine sarılmış atkı ipliklerini taşırlar.

Keşan dokumada kullanılan atkı iplikler 30x1,yani tek kat ipliklerdir. Fakat daha kalın bir dokuma yapılacaksa 30x2,30x3 ya da 20x2 gibi iki ve üç kat kalınlıklarında atkı iplikler kullanılmaktadır. Kaliteli Keşan dokumanın atkı ipliği 30x1' dir.

Resim 1.9.

Atkı ipliği klasik dokuma tezgâhlarında mekik içine yerleştirilecek biçimde kâğıt, plastik ya da ahşap masuralar üzerine sarılır. İpliklerin atkı masurası hâlinde sarılması işlemine atkı sarma veya atkı aktarma, bu işi yapan makinelere atkı aktarma makineleri denir.

Masura sarımı da bobin sarımı kadar önemli bir işlemdir. İyi sarılmış bir masura dokuma randımanı üzerinde doğrudan doğruya etkili olacaktır. Masura sarılmaya başlamadan önce masuranın dip kısmına bir miktar iplik sarılır, sonra normal sarım başlar. Yapılan bu ilk sarıma rezerve denir. Rezerve masura üzerine sarılan ilk kısım olduğu için, atkının bitmek üzere olduğunu haber verir. Masurada, rezervenin altında kalan kısımda metal plaka bulunur. Mekikli otomatik dokuma makinelerinde bu metal plakalar sensörler tarafından algılanarak makineyi mekik değiştirmeye hazırlar. Böylece atkı değiştirme sırasında makinenin durmaması sağlanır. Rezervesiz bir masura ile çalışan dokuma makinesi masura değiştirme işlemi için durur. Tek sarımlık masura sarma makinelerinin yanı sıra bir defada dört masura sarabilen makineler de vardır(Resim 1.10).

Resim 1.10: Bir defada dört masura saran makine

1.6.1. Atkı sarımında dikkat edilecek konular

- Masuraya normal uzunlukta iplik sarılmalıdır. Normalden daha az iplik sarıldığı zaman duruşlar sık olacağından dokuma tezgâhının randımanı düşer.
- İplik masuraya gevşek sarılmamalı gevşek sarım masuranın ani boşalmasına neden olur.
- Masuralar dikkatli bir şekilde hazırlanmalıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıda keşan dokumayı yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Atkı ipliğini sıkıştırmak için tefe vurunuz. Resim 1.11.	➢ Atkı ipliğinin çözgü ipliğine paralel olmasına dikkat ediniz. ➢ Atkı ipliğinin sıkıştığından emin olunuz. **Resim 1.11.**
➢ Kopan ipliği çözgü ipliklerinin arasından ellerinizle düzelterek bulunuz. Resim 1.12.	 **Resim 1.12.** ➢ Kopan çözgü ipliklerinin hepsini bularak yerlerine yerleştiriniz.
➢ Kopan çözgü ipliğini midarın deliğinden geçiriniz.Resim 1.13.	 **Resim 1.13.** ➢ Çözgü ipliğini dikkatli geçiriniz.

➢ Kopan çözgü ipliğini midardan sonra taraktan geçiriniz. Resim 1.14.	 **Resim 1.14.** ➢ Çözgü ipliğini taraktan dikkatlice geçirerek çekiniz.
➢ Dokuma kumaşından sol el parmağınızla bir adet çözgü ipliği alınız. Resim 1.15.	 **Resim 1.15.** ➢ Sadece bir iplik almaya dikkat ediniz.
➢ Halkayı şekildeki gibi yapınız. Çizim1.1.	 **Çizim1.1.**
➢ Kopan çözgü ipliğini halka yaparak kumaştan alınan ipliğin içinden geçiriniz. Resim 1.16.	 **Resim 1.16.** ➢ Düzgün bir halka yapınız.

➢ Halkayı çekerek düğüm yapınız. Resim 1.17.	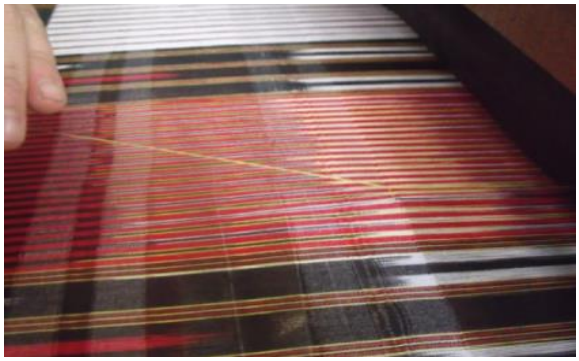 **Resim 1.17.** ➢ Düğümü dikkatlice çekiniz.
➢ Çözgü ipliğini dokunan kumaşın üstüne sağ işaret parmağınızla yerleştiriniz. Resim 1.18.	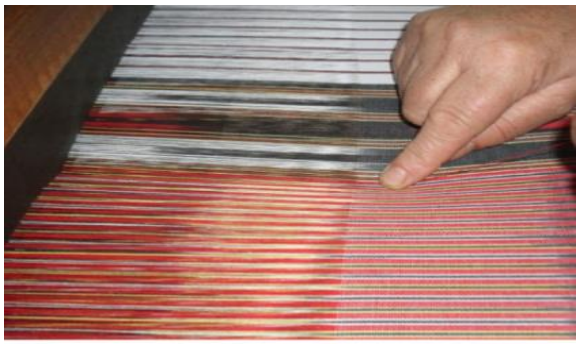 **Resim 1.18.** ➢ Parmağınızı sıkıca tutarak çözgünün gevşemesini önleyiniz.
➢ Atkı ipliğini atarak dokumaya devam ediniz. Resim 1.19.	 **Resim 1.19.** ➢ Dokuma işlemini düzgün yapmaya dikkat ediniz.

➢ Keşan dokuma kumaş boyu uzadığında, salmi üzerinde bulunan el ağacı yardımıyla salmiyi arkaya doğru çekerek döndürünüz. Resim 1.20.	 **Resim 1.20.** ➢ Dokuma kumaşının salmiye esarılma işlemini dikkatlice yapınız.
➢ Dokunan kumaşı geriye doğru sarınız. Resim 1.21.	 **Resim 1.21.** ➢ Sarma işlemini yeterli olduğunda dokuma işlemine devam ediniz.
➢ Keşan dokuma tezgâhında çözgü ipliklerinin bağlandığı gerdirme tahtasında(oturma yerinin arkasında)gevşeyen iplikleri bağlayınız. Resim 1.22.	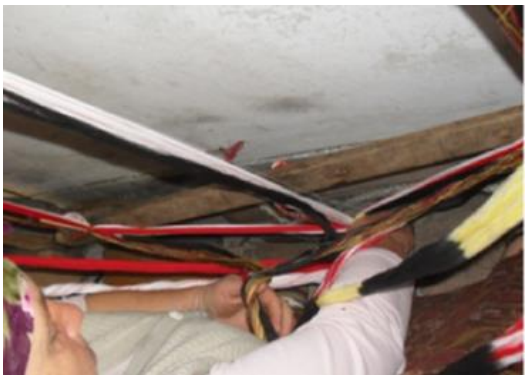 **Resim 1.22.** ➢ Çözgü ipliklerini sıkıca balayınız.

➢ Çözgü ipliklerini bağlamayı dokuma gevşediğinde yapınız. Resim 1.23.	**Resim 1.23.**

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Bu faaliyette edindiğiniz bilgileri ölçmek için aşağıdaki soruları (D) (Y) olarak cevaplandırarak değerlendiriniz.

1. ( ) Keşan dokumalarında çözgü sıklığı kullanılan tarağa göre ayarlanır.

2. ( ) Genelde 18'li tarak(cm sinden 24 iplik geçer) kullanılır.

3. ( ) Bir dokuma kumaşın oluşabilmesi için beş temel hareketin yapılması gerekir.

4. ( ) Atkı ipliğinin, çözgü ipliklerinin bir altından bir üstünden geçmesi ve diğer atkının ters hareket yapması ile oluşan basit dokumaya bezayağı dokuma denir.

5. ( ) El ağacı(Tutamak) Tezgâhın gerekli hareketini kontrol eder.

6. ( ) Atkı atma, atkı masurasına sarılı olan atkı ipliğinin açılan ağızlıktan mekik yardımıyla geçirilmesidir.

7. ( ) Çözgü iplikleri hazırlanan top yumaklar gerdirme tarağa bağlanarak dokuma gerginliği sağlanır.

8. ( ) Keşan dokuma çözgü yüzlü dokumadır.

9. ( ) Kaliteli Keşan dokumanın atkı ipliği 50x1' dir.

10. ( ) Masura sarımı bobin sarımı kadar önemli bir işlem değildir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız veya cevaplarken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konulara dönerek öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız

ÖĞRENME FAALİYETİ–2

AMAÇ

- Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında, Keşan bezi dokumayı bitirebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır

- Çevrenizde bulunan dokuma ile ilgili atölye ve işletmelerde yapılan dokumaları araştırınız.
- Keşan dokuma konusunda sanal ortamdan ve basılı kaynaklardan faydalanılır.

2. KEŞAN BEZİ DOKUMAYI BİTİRME

2.1.Dokumayı tezgâhtan çıkarma

Keşan Bezi dokumayı tezgâhtan çıkartmadan önce hataları varsa bakılır.

- Giderilmesi mümkün olan hatalar tespit edilip düzeltilir.
- Keşan dokurken tefe vurulur ve bu esnada 10–15 cm kadar boşluk bırakılarak kumaşın kesme yeri oluşturulur.
- Kumaşın kesilebilmesi için, dokumaya 1metre kadar devam edilir(salmiye sarılacak kadar).Dokuma boyu bitene kadar işlem devam eder(Resim 2.1).

Resim 2.1:Salmiye sarılmış kumaş

- Dokuma bitince, Tezgâhtaki Salmi üzerinde bulunan bare denilen demir el ile ayağa kaldırılarak geri çekilir. Dokuma kumaş serbest bırakılır.
- Arkadaki atkı ipi uçları düğüm atılıp kesilir ve yok edilir.
- Kenar düzgünlüğü kontrol edilir.
- Saçaklarına bağlama teknikleri uygulanır.

2.2. Saçak Bağlama Şekilleri

- Saçak: Saçmak – saç-ak. Bazı dokumaların kenarlarındaki iplik salkımları.
- Saçak: Dokuma kenarlarından taşan çözgü ipliklerini düğümleyerek veya bağlayarak elde edilir.
- Saçak kullanılacak dokuma cinsine göre yün, pamuk, ipek gibi dokumada kullanılanipliklerle hazırlanır. Genellikle dokumanın tezgâhtan çıktıktan sonra kalan çözgü ipi uçlarından örülerek, bağlanarak veya bükülerek yapılır.
- Saçaklar; Kastamonu düğümü, makrome düğümü ile bağlanıp zenginleştirilir. Yerine göre düğümler arasına göz boncuğu yerleştirilerek değişik bir hava kazandırılır.

2.2.1. Saçak Yaparken Dikkat Edilecek Noktalar:

- Dokuma tezgâhtan çıkarıldıktan sonra istenilen saçak boyu tespit edilir.
- Fazlalıklar makasla düzeltilir.
- Saçak ipleri eşit sayıda gruplanır.
- İstenilen kalınlıkta iplik grupları bağlanır.
- Dokuma ile uyumlu ölçüde saçak bağlama ya da örme işlemi hazırlanır ve kesilir.
- Saçak uçlarının bozuk yerleri makasla kesilerek düzeltilir.
- Dokuma süslenmiş ve tamamlanmış olur.

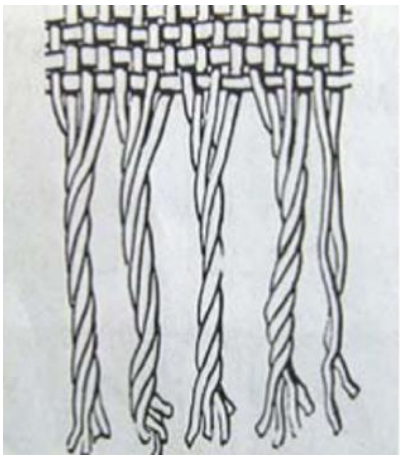

Şekil 2.1: Bükme

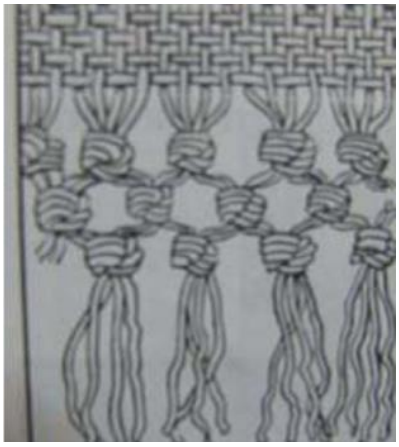

Şekil 2.2: Bağlama

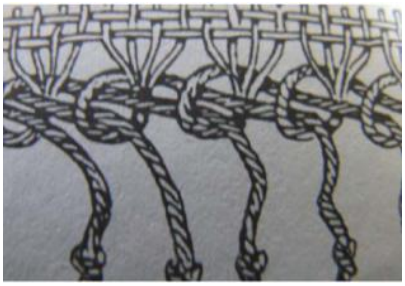

Şekil 2.3: Örme

2.3. Keşan Bezi Dokumada Uygulanan Ürünler

Keşan bezi dokuması kıyafetlerde(etek, elbise, gömlek v.b.),dekoratif süslemelerde(çanta, kese, örtü, perde, döşemelerde v.b.süslemelerde) kullanılmaktadır.

Resim 2.2:Kıyafette kullanılmış Keşan dokuma(renkli)

Resim 2.3:Kıyafette kullanılmış Keşan dokuma(renkli)

Resim 2.4:Kıyafette kullanılmış Keşan dokuma(renkli)

Resim 2.5:Keşan dokuması ile yapılmış keseler

Resim 2.6: Keşan dokuma kumaşıyla yapılmış bereket kuşları

Resim 2.7:İğnedenlik, makaslık

Resim 2.8:Keşan dokuma kumaşıyla yapılmış çanta

Resim 2.9:Çanta

Resim 2.10:Kırlent

UYGULAMA FAALİYETİ

2.4. Dokumayı Bitirme

Aşağıda dokumayı bitirme işlemini uygulayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Yavaş hareketlerle salmi üzerindeki bare demirini ayağa kaldırarak geri çekiniz. Resim 2.11.	**Resim 2.11.** ➢ Salmide sarılmış olan dokuma kumaşı gevşetiniz.
➢ Dokumayı tezgâhtan çıkartınız. ➢ Biten ürünlerin kenar temizliğini yapınız. Resim 2.12.	➢ Dokumayı tezgâhtan çıkartırken dikkatli olunuz. ➢ Arkadaşlarınızla yardımlaşınız. ➢ Dokumayı tezgâhtan çıkarırken çözgülerin düzgünlüğünü kontrol ediniz. ➢ Yapılan işlerinizi genel olarak tekrar kontrolden geçiriniz. **Resim 2.12.**

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Bu faaliyette edindiğiniz bilgileri ölçmek için aşağıdaki soruları(D) (Y) cevaplandırarak değerlendiriniz.

1. ( ) Keşan dokurken tefe vurulur ve bu esnada 10-15 cm kadar boşluk bırakılarak kumaşın kesme yeri oluşturulur.

2. ( ) Kumaşın kesilebilmesi için, dokumaya 8 metre kadar devam edilir.

3. ( ) Genellikle dokumanın tezgâhtan çıktıktan sonra kalan çözgü ipi uçlarından örülerek, bağlanarak veya bükülerek yapılır.

4. ( )Saçaklar; Kastamonu düğümü, makrome düğümü ile bağlanıp zenginleştirilir.

5. ( ) Saçak ipleri eşit sayıda gruplanamaz.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız veya cevaplarken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konulara dönerek öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanları (D), yanlış olanları (Y) olarak işaretleyiniz.

1. ( ) Çerçeveler yardımıyla üstte olması gereken çözgü ipliklerinin yukarı kaldırılmasıyla çözgüleri iki guruba ayırarak mekiğin içinden geçebileceği kadar boşluk oluşturulmasına tefe vurma denir.

2. ( ) Atkı atma işlemiyle çözgü ve atkı ipliklerinin bağlantı yapması sağlanır.

3. ( ) Çözgü ipliklerinin atkı atılması sırasında paralel halde olmasını sağlamak için çözgü iplikleri paralel hale gelene kadar son dokuma yapılması gerekir

4. ( ) Keşan bezi dokumada, çözgüler el tezgâhına asılır ve ipliklerine ayrıştırılarak sayılır.

5. ( )Dokumacı tezgâhın ortasında durur. Bir eliyle tefeyi diğer eliyle de el ağacı-nı(tutamak) tutar. Ayaklara basarak ağızlık oluşturur.

6. ( ) El ağacı(Tutamak),Tezgâhın gerekli hareketini kontrol edemez.

7. ( ) Ağızlık açılması, atkı atılması ve tefe vurulması işlemlerinin tekrarıyla kumaş doku-nur.

8. ( ) Bezayağı dört çerçeve ile dokunur.

9. ( ) Dokuma kenarlarından taşan çözgü ipliklerini düğümleyerek veya bağlayarak elde edilir.

10. ( ) Saçak uçlarının bozuk yerleri el ile düzeltilir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız veya cevaplarken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konulara dönerek öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ 1İN CEVAP ANAHTARI

1	**D**
2	**Y**
3	**Y**
4	**D**
5	**D**
6	**D**
7	**Y**
8	**D**
9	**Y**
10	**Y**

ÖĞRENME FAALİYETİ 2 NİN CEVAP ANAHTARI

1	**D**
2	**Y**
3	**D**
4	**D**
5	**Y**

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	**D**
2	**D**
3	**Y**
4	**D**
5	**D**
6	**Y**
7	**D**
8	**Y**
9	**D**
10	**Y**

KAYNAKÇA

- AYTAÇ, Çetin. **El Dokumacılığı,** İstanbul. 1982.
- **Komisyon, Tekstil Teknolojisi 1- 2,** Milli Eğitim Basımevi, Ankara. 2004.
- YAĞAN, Şahin Yüksel, **Türk El Dokumacılığı**, İş Bankası Yayınları, İstanbul
- KUL,Abdullah. **Keşan Dokuma ustası**, Trabzon.
- SAKA, Ahmet**. Keşan Dokuma ustası**, Trabzon.
- BAHAR, Nigar. **Keşan Dokuma ustası**, Trabzon.
- DEMİRKIRAN, Kevser. **Yayımlanmamış ders notları**, Trabzon
- GÜNDOĞDU, Fatma. **TKTÖ Olgunlaşma Enstitüsü ve PKSO nakış öğretmeni ders notları,** Trabzon 2010.
- **http://www.markatekstil.com/index.php?option=com_content&task=view &id=472&Itemid=31**
- **Bezayağı dokuma Modülü**